

Soạn văn lớp 11:

Bài Vào phủ Chúa Trịnh

Mẫu 1: Soạn bài Vào phủ chúa Trịnh**1. Tác giả**

Lê Hữu Trác (1720 ? - 1791) hiệu là Hải Thượng Lãn Ông, người làng Liêu Xá, huyện Đường Hào, phủ Thượng Hồng, trấn Hải Dương (nay thuộc huyện Yên Mỹ, tỉnh Hưng Yên).

Ông là một danh y không chỉ chữa bệnh mà còn soạn sách và mở trường dạy nghề thuốc để truyền bá y học.

Lê Hữu Trác còn là một nhà văn, nhà thơ với những đóng góp đáng ghi nhận cho văn học nước nhà.

Ông để lại nhiều tác phẩm nổi tiếng, tiêu biểu là *Bộ Hải Thượng y tông tâm lĩnh* là công trình nghiên cứu y học xuất sắc nhất thời trung đại Việt Nam.

2. Tác phẩm

Thượng kinh kí sự (Kí sự lên đô) là tập kí sự bằng chữ Hán, hoàn thành năm 1783 tả quang cảnh ở kinh đô, cuộc sống xa hoa trong phủ chúa Trịnh và quyền uy, thế lực của nhà chúa. Qua đó, người đọc thấy được thái độ coi thường danh lợi của tác giả.

Đoạn *Vào phủ chúa Trịnh* nói về việc Lê Hữu Trác lên tới kinh đô, được dắt vào phủ chúa để bắt mạch, kê đơn cho Trịnh Cán.

3. Hướng dẫn học bài**Câu 1:**

Quang cảnh phủ chúa được miêu tả: Đâu đâu cũng là cây cối um tùm, chim kêu ríu rít, danh hoa đua thắm, gió đưa thoang thoang mùi hương. Những dãy hành lang quanh co nối nhau liên tiếp.

Cung cách sinh hoạt trong phủ chúa: Người giữ cửa truyền báo rộn ràng, người có việc quan qua lại như mắc cửi. Vệ sĩ canh giữ cửa cung, ai muốn ra vào phải có thẻ.

Cách nhìn, thái độ của Lê Hữu Trác đối với cuộc sống phủ chúa:

- Choáng ngợp trước sự giàu sang đến mức phung phí nơi phủ chúa.

- Lê Hữu Trác vốn là người ngay thẳng, chính trực nên đứng trước sự xa hoa, lộng lẫy của cung điện cũng không làm người lay động mà ngược lại càng bộc lộ sự coi thường danh lợi hư ảo của người.

Câu 2: Những chi tiết “đắt” làm nổi bật giá trị hiện thực của tác phẩm:

Đó là những chi tiết đối lập như: thế tử - người bị bệnh - ngồi chễm chệ trên sập vàng cho thầy thuốc - một cụ già - quỳ lạy và ban lời khen: "Ông này lạy khéo!".

Chi tiết: "Đột nhiên thấy ông ta (quan Chánh đường) mở một chỗ trong màn gấm rồi bước vào. Ở trong tối om, không thấy có cửa ngõ gì cả. Đi qua độ năm, sáu lần trướng gấm như vậy...; Thánh thượng đang ngự" ("có mấy người cung nhân đang đứng xúm xít. Đèn sập chiếu sáng làm nổi màu mặt phấn và màu áo đỏ. Xung quanh lấp lánh, hương hoa ngào ngạt"),..

→ Những chi tiết tuy nhỏ nhưng rất ấn tượng làm nổi bật sự xa hoa, thói hưởng lạc của nhà chúa khiến tự nó phơi bày ra trước mắt người đọc.

Câu 3: Cách chẩn đoán và chữa bệnh của Lê Hữu Trác cùng những diễn biến tâm tư của ông khi kê đơn cho ta hiểu thêm nhiều điều về con người này:

Ông là một vị thầy thuốc tài giỏi và vô cùng có tâm. Ông rất muốn chữa cho thế tử khỏi bệnh, tuy nhiên suy nghĩ sâu xa rằng nếu thế tử khỏi bệnh ngay thì mình sẽ bị ràng buộc bởi danh lợi và không thể về lại nơi mình sinh sống. Nhưng suy cho cùng, cha ông mình đời đời chịu ơn của nước, ta phải dốc hết cả lòng thành nên đã kê đơn thuốc để nhà vua nhanh khỏi bệnh.

Tuy tài giỏi là thế nhưng ông không màng đến danh lợi, không ham vinh hoa phú quý, luôn chữa bệnh cho mọi người bằng tâm huyết của mình.

Câu 4: Những nét đặc sắc trong bút pháp kí sự của tác giả:

- Sự quan sát tỉ mỉ, tinh tế và sắc sảo; bút pháp tả cảnh sinh động: cảnh xa hoa, lộng lẫy trong phủ chúa.

- Nội dung ghi chép trung thực.

- Kể diễn biến sự việc khéo léo, lôi cuốn, hấp dẫn, đặc biệt là những chi tiết nhỏ có tính chất tạo nên cái thần của cảnh và việc.

- Giọng điệu châm biếm, phê phán một cách nhẹ nhàng, kín đáo.

- Kết hợp tự sự, miêu tả và biểu cảm tạo sức hút, tăng giá trị hiện thực, gây ấn tượng sâu sắc về cảnh và người nơi phủ chúa.

Mẫu 2: Soạn bài: Vào phủ Chúa Trịnh

1. Về tác giả, tác phẩm

a. Tác giả

- Lê Hữu Trác (1724- 1791) hiệu là Hải Thượng Lãn Ông, người làng Liêu Xá, huyện Đường hào, phủ Thượng Hồng, trấn Hải Dương (nay thuộc huyện Yên Mỹ, tỉnh Hưng Yên)

- Ông vừa là một danh y, vừa là một nhà văn và nhà thơ lớn.

b. Tác phẩm Thượng kinh kí sự (Kí sự lên kinh)

Là tập kí sự bằng chữ Hán, hoàn thành năm 1783, được xếp cuối bộ Hải Thượng y tông tâm lĩnh như một quyển phục lục. Tác phẩm được viết bằng thể kí sự - một thể loại văn học mới xuất hiện ở thế kỉ XVIII, ghi chép những câu chuyện, những sự việc có thực và tương đối hoàn chỉnh.

Thượng kinh kí sự ghi lại những chuyện mắt thấy tai nghe của Lê Hữu Trác trong chuyến đi từ Hương Sơn ra Thăng Long chữa bệnh cho cha con chúa Trịnh Sâm. Tập kí sự tả lại quang cảnh kinh đô, cuộc sống xa hoa trong phủ chúa Trịnh và thế lực, quyền uy của nhà chúa. Câu chuyện kết thúc với việc Lê Hữu Trác được về lại quê nhà, trở về với cuộc sống tự do trong tâm trạng hân hoan để tiếp tục cống hiến đời mình cho y thuật.

Đoạn trích Vào phủ chúa Trịnh nói về việc Lê Hữu Trác lên tới kinh đô, được dẫn vào phủ chúa để bắt mạch, kê đơn cho Trịnh Cán.

2. Hướng dẫn soạn bài

Câu 1 (trang 9 SGK Ngữ Văn 11 Tập 1):

* Đoạn trích vào phủ chúa Trịnh ghi lại một cách khá tỉ mỉ quang cảnh trong phủ chúa (được miêu tả từ ngoài → trong, từ bao quát đến cụ thể):

Rất nhiều lần cửa, năm sáu lần trướng gấm

Canh giữ nghiêm ngặt

Cảnh trí khác lạ: Cây cối um tùm, chim kêu ríu rít, danh hoa đua thắm...

Trong phủ là những đại đồng, quyền bổng, gác tía, kiệu son, mâm vàng chén bạc.

Nội cung thế tử có sập vàng, ghé rộng, nệm gấm, màn là...

→ Quang cảnh cực kỳ xa hoa, lộng lẫy.

* Cùng với sự xa hoa trong quang cảnh là cung cách sinh hoạt đầy kiêu cách:

Vào phủ phải có thánh chỉ, có lính chạy thét đường.

Trong phủ có một guồng máy phục vụ đông đảo, người giữ cửa truyền báo rộn ràng, người có việc quan đi lại như mắc cửi.

Trong cuộc tiếp kiến vị Đông cung thế tử, tất cả những lời lẽ nhắc đến chúa và thái tử đều phải hết sức cung kính, lễ độ.

Chúa luôn phải có phi tần châu chực, tác giả cũng không được thấy mặt chúa, tất cả chỉ làm theo lệnh và thông qua quan Chánh đường.

Thế tử ốm và lúc nào cũng có tới 7 - 8 thầy thuốc túc trực, có người hầu cận hai bên. Tuy mới chỉ được năm, sáu tuổi nhưng khi vào xem mạch lần khi ra, người thầy thuốc phải cúi lạy cung kính.

→ Đó là những nghi lễ, khuôn phép cho thấy sự cao sang, quyền quý đến tột cùng.

Đồng thời cũng thấy được một cuộc sống xa hoa, hưởng lạc, sự lộng hành nơi phủ chúa.

* Những quan sát, ghi nhận này nói lên cách nhìn, thái độ của tác giả đối với cuộc sống nơi phủ chúa:

Thể hiện gián tiếp qua cách miêu tả, ghi chép tỉ mỉ, đầy đủ con đường vào phủ chúa từ khi truyền lệnh cho tới khi y lệnh về chờ thánh chỉ → Phơi bày sự xa hoa, quyền thế nơi phủ chúa.

Thể hiện trực tiếp thông qua cách quan sát, những lời nhận xét và những lời bình giá của tác giả.

→ Tác giả tỏ thờ ơ, dửng dưng với cảnh giàu sang nơi phủ chúa. Đồng thời cũng kín đáo bộc lộ thái độ không đồng tình với cuộc sống quá đầy đủ, tiện nghi mà thiếu sinh khí.

Câu 2 (trang 9 SGK Ngữ Văn 11 Tập 1):

Đoạn trích có nhiều chi tiết nghệ thuật rất “đắt” thể hiện nổi bật nội giá trị hiện thực của tác phẩm:

Chi tiết đối lập: thế tử - một đứa bé - ngồi chễm chệ trên sập vàng cho thầy thuốc – một cụ già – quỳ lạy. Để rồi “ngài” cười và ban cho một lời khen “rất trẻ con”: Ông này lạy khéo!

- Chi tiết tác giả đi vào nơi ở của thế tử để xem mạch: “Đột nhiên thấy ông ta (quan Chánh đường) mở một chỗ trong màn gấm rồi bước vào. Ở trong tối om, không thấy có cửa ngõ gì cả. Đi độ năm, sáu lần trướng gấm như vậy...” → Gọi nên một khung cảnh ngọt ngào bởi sơn vàng → sự tù đọng và nhức nhối.

→ Đọc đến chi tiết này chúng ta có thể hiểu nguyên nhân căn bệnh của thái tử Cán. Một đứa trẻ còn quá nhỏ nhưng lại bị kìm kẹp nơi thâm cung thiếu sinh khí tự nhiên để sống.

Ngoài ra, truyện còn nhiều chi tiết khác rất độc đáo, sắc sảo để giúp người đọc thấy được cuộc sống xa hoa nơi phủ chúa.

Câu 3 (trang 9 SGK Ngữ Văn 11 Tập 1):

Khi chuẩn đoán bệnh và kê đơn thuốc cho thế tử, người đọc thể nhận thấy thái độ, tâm trạng và những suy nghĩ sâu sắc của nhà văn.

Ông muốn chữa bệnh cầm chừng cho thế tử nhưng lại thấy trái với ý đức, phụ lòng của cha ông...

Khi đã quyết định chữa bệnh cho thế tử, mặc dù ý kiến của ông trái với ý của nhiều người nhưng ông vẫn bảo vệ, giữ nguyên ý kiến.

→ Phẩm chất của người thầy thuốc:

Tác giả là một người có kinh nghiệm, kiến thức sâu rộng.

Là một người thầy thuốc giàu ý đức, coi thường danh lợi, yêu thích nếp sống tự do, thanh đạm ở quê nhà.

Câu 4 (trang 9 SGK Ngữ Văn 11 Tập 1):

- Đặc sắc trong nghệ thuật viết kí sự của nhà văn được thể hiện ở những điểm sau:
Sự quan sát tỉ mỉ, tinh tế và sắc sảo; bút pháp tả cảnh sinh động.

Nội dung ghi chép trung thực.

Cách kể chuyện khôn khéo, lôi cuốn, hấp dẫn, đặc biệt là những chi tiết nhỏ có tính chất tạo nên cái thần của cảnh và việc.

3. Luyện tập**(trang 9 SGK Ngữ Văn 11 Tập 1):**

Điểm chung của đa số các tùy bút là giá trị hiện thực và thái độ của nhà văn trước hiện thực ấy. Tuy nhiên mỗi tùy bút lại có sự khác nhau trong cách bộc lộ thái độ của nhà văn trước hiện thực; khác nhau trong việc lựa chọn các chi tiết nghệ thuật, cũng như cách thể hiện nghệ thuật.

Mẫu 3: Soạn văn lớp 11 bài Vào phủ Chúa Trịnh ngắn gọn**Tóm tắt**

Vào sáng sớm tinh mơ ngày 1 tháng 2, tôi được lệnh triệu vào phủ chúa. Tôi nhanh chóng được điệu đi trên một cái cang chạy như ngựa lồng. Tôi đi vào từ cửa sau, nhìn quanh tôi thấy cây cối um tùm, chim hót líu lo, muôn hoa đua thắm. Qua mấy lần cửa, các hành lang dài quanh co tôi được đưa tới một ngôi nhà thật lớn gọi là phòng trà. Đồ đạc trong phòng đều được sơn son thếp vàng. Lúc đó thánh thượng đang ngự phòng thuốc cùng các phi tần nên tôi không thể yết kiến. Tôi được thiết đãi bữa sáng mỹ vị với đồ dùng toàn bằng vàng, bạc. Ăn xong tôi được đưa đến yết kiến ở Đông Cung và khám bệnh cho thế tử Trịnh Cán. Thế tử vì “ăn quá no, mặc quá ấm” mà sinh bệnh. Nửa sợ bị cuốn vào vòng danh lợi, nửa vì chịu ơn của nước. Cuối cùng, tôi dốc lòng kê đơn cho thế tử, rồi từ giã lên cang trở về kinh Trung Kiên chờ thánh chỉ. Bạn bè ai ai trong cung cũng đến thăm hỏi.

Bố cục

Phần 1 (từ đầu đến không có dịp): Quang cảnh trong phủ chúa Trịnh.

Phần 2 (tiếp đến phòng chè ngòi): Thực trạng trong phủ chúa, hình ảnh Trịnh Cán ốm yếu.

Phần 3 (còn lại): Tâm trạng, cảm nghĩ của Lê Hữu Trác

Hướng dẫn trả lời câu hỏi

Câu 1 (trang 9 SGK Ngữ văn 11 Tập 1)

* Quang cảnh trong phủ Chúa

Phải đi qua nhiều lần cửa, với những dãy hành lang dài quanh co nối nhau liên tiếp, ở mỗi cửa đều có lính canh gác, ai muốn vào phải có thẻ.

Vườn hoa trong phủ Chúa cây cối um tùm, chim kêu ríu rít, danh hoa cỏ thắm, gió đưa thoang thoảng mùi hương

Bên trong phủ là nhà Đại đường, Quyền bổng, Gác tía với kiệu sơn, võng điều, đồ nghi trượng sơn thếp vàng và những đồ đạc nhân gian chưa từng thấy.

Đồ dùng tiếp khách ăn uống toàn là mâm vàng chén bạc

Đến nội cung phải đi qua 5, 6 lần trướng gấm

Phòng thấp nền, sập thếp vàng, ghé rồng sơn son, nệm gấm mà che

→ Quang cảnh ở phủ chúa cực kì tráng lệ lộng lẫy, không đâu sánh bằng

* Cung cách sinh hoạt trong phủ Chúa

Khi đi thì có tên đầy tớ chạy trước hét đường

Trong phủ người giữ cửa truyền báo rộn ràng, người có việc qua lại như mắc cửi

Lời lẽ nhắc đến thế tử đều hết mực cung kính, lễ độ tránh phạm úy.

Chúa Trịnh luôn cho phi tần châu chực xung quanh. Tác giả không được thấy mặt Chúa

Thế tử bệnh có 7, 8 người thầy thuốc túc trực, phục dịch

Tác giả phải quỳ lạy 4 lần lúc đến và 4 lần lúc về

→ Cung cách sinh hoạt trong phủ chúa với những lễ nghi, khuôn phép, cách nói năng, người hầu kẻ hạ cho thấy sự cao sáng, quyền uy, cùng với cuộc sống hưởng thụ xa hoa đến cực điểm và sự lộng quyền của nhà chúa.

* Cách nhìn, thái độ của Lê Hữu Trác đối với cuộc sống trong phủ

Lê Hữu Trác mặc dù khen cái đẹp, cái sang nơi phủ Chúa nhưng tác giả tỏ vẻ dửng dưng trước những thứ vật chất xa hoa và không đồng tình với cuộc sống quá xa xỉ, thừa thãi, hưởng lạc nhưng thiếu khí trời và tự do như ở trong phủ Chúa

Câu 2 (trang 9 SGK Ngữ văn 11 Tập 1)

Chi tiết được cho là đắt nhất

- “Một đứa bé độ 5, 6 tuổi ngồi chễm chệ trên sập vàng để cho thầy thuốc già cúi lạy bốn lần rồi cười và ban một lời khen “ông này lạy khéo”. Khi đi đi qua độ 5, 6 lần trông gấm tời om như vậy là một khung cảnh vàng son nhưng tù hãm, thiếu sinh khí của thế tử. Xung quanh lấp lánh, hương hoa ngào ngạt mấy người hầu cận đứng xúm xít.

- Qua chi ấy cho thấy cuộc sống ăn chơi hưởng lạc trong phủ Chúa. Thế tử được mọi người chăm sóc, hầu cận đến phát bệnh. Không gian ngột ngạt, tù túng, thiếu sinh khí trong phủ Chúa.

Câu 3 (trang 9 SGK Ngữ văn 11 Tập 1)

Cách chẩn đoán bệnh của Lê Hữu Trác cho thấy ông là một người thầy thuốc giỏi, giàu kinh nghiệm

Ông là một thầy thuốc có lương tâm và đức độ

Đặc biệt ông còn có những phẩm chất cao quý: khinh thường danh lợi, quyền quý, yêu thích tự do và nếp sống thanh đạm, giản dị

Câu 4 (trang 9 SGK Ngữ văn 11 Tập 1)

• Bút pháp đặc sắc trong truyện

Sự quan sát tỉ mỉ, ghi chép trung thực những gì đã nhìn thấy

Tả cảnh sinh động

Kể diễn biến sự việc một cách khéo léo, lôi cuốn người đọc

Luyện tập (trang 9 SGK Ngữ văn 11 Tập 1)

So sánh hai đoạn trích “Vào phủ chúa Trịnh” (Lê Hữu Trác) với “Chuyện cũ trong phủ chúa Trịnh” (Phạm Đình Hồ)

* Giống nhau: Đều phản ánh hiện thực cuộc sống xa hoa trong phủ chúa Trịnh

* Khác nhau:

- Chuyện cũ trong phủ chúa Trịnh – Phạm Đình Hồ

+ Phản ánh sự nhũn nhẽo của quan lại đối với nhân dân

+ Các sự kiện được kể một cách tản mạn, ghép nối

+ Thể hiện thái độ phê phán gay gắt của tác giả đối với Chúa và quan lại

- Vào phủ chúa Trịnh – Lê Hữu Trác

+ Ghi chép sự việc theo trình tự thời gian một cách tỉ mỉ và trung thực

+ Thể hiện thái độ phê phán một cách kín đáo

+ Thể hiện thái độ dửng dưng, coi thường vinh hóa phú quý và tâm lòng y đức của Lê Hữu Trác